

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

Рівень освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма Соціальна робота

Спеціальність 231 Соціальна робота

Галузь знань 23 Соціальна робота

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 2 від «27» вересня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання курсу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Соціальна робота з людьми похилого віку
Освітня програма	Соціальна робота
Спеціальність	231 Соціальна робота
Галузь знань	23 Соціальна робота
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	вибіркова
Курс/семестр	3/5
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 24 год. Практичні заняття – 36 год. Самостійна робота – 120 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	d-learn.pro

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу

Мета курсу – охарактеризувати основні економічні, соціальні та психологічні проблеми з якими зіштовхуються люди похилого віку. Ознайомити здобувачів освіти з концептуальними принципами, напрямками та особливостями соціальної роботи з людьми похилого віку. Розкрити зміст, а також різновиди соціальної допомоги стосовно даної категорії суспільства.

Завдання курсу:

- охарактеризувати основні проблеми людей похилого віку в сучасній Україні;
- з'ясувати сутність соціально-педагогічних та психологічних потреб людини похилого віку;
- розглянути принципи та напрями соціальної роботи з людьми похилого віку;
- проаналізувати значення поняття «соціальна допомога», «соціальна підтримка» та її форми;
- визначити форми, шляхи та напрями соціальної роботи з людьми похилого віку;
- сприяти набуттю здобувачами освіти компетентностей відповідно до освітньої програми.

Компетентності

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського демократичного суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії, базових понять соціально-педагогічної діяльності.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми у професійній діяльності.

ЗК 12. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 13. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 14. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК-15. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності

СК-1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК 2. Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

СК-3. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

СК-4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

СК-5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах.

СК-9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

СК-10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК-11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

СК-12. Здатність ініціювати соціальні зміни, спрямовані на піднесення соціального добробуту.

СК-17. Здатність виявляти і залучати ресурси організацій-партнерів з соціальної роботи для виконання завдань професійної діяльності.

СК-20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Програмні результати навчання

РН 1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних завдань і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.

РН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

РН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.

РН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

РН 6. Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

РН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

РН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

РН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

3. Структура курсу

№	Тема	Результати навчання	Завдання
1.	Теоретико-сутнісні характеристики соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах територіальної громади.	Знати теоретико-сутнісні характеристики соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах територіальної громади.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття

2.	Соціально-психологічні характеристики людей похилого віку.	Знати соціально-психологічні характеристики людей похилого віку, вміти враховувати їх у практичній професійній діяльності.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття
3.	Мета й завдання соціальної роботи з людьми похилого віку в умовах ТГ.	Знати мету й завдання соціальної роботи з людьми похилого віку, оволодіти компетентностями щодо її реалізації в умовах ТГ.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття
4.	Створення сприятливих умов для життєдіяльності осіб похилого віку.	Розвивати загальні та фахові компетентності, що сприятимуть забезпеченню комфортних умов літнім людям в ТГ, вміти забезпечити їм належні умови для життєдіяльності й життєтворчості.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття
5.	Оптимізація системи соціального обслуговування та соціального забезпечення осіб похилого віку.	Знати особливості системи соціального обслуговування та соціального забезпечення осіб похилого віку; оптимізувати її у практичній фаховій роботі.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
6.	Соціально-педагогічний супровід літніх людей.	Знати суть, зміст, особливості соціально-педагогічного супроводу літніх людей, реалізувати його у майбутній професійній діяльності.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
7.	Соціально-педагогічна допомога й підтримка осіб похилого віку.	Знати суть, зміст, особливості соціально-педагогічної допомоги й підтримки літніх людей, реалізувати їх у майбутній професійній діяльності.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання

			індивідуальних завдань
8.	Активізація особистісного та групового потенціалу людей похилого віку, залучення їх до всіх сфер життєдіяльності суспільства.	Володіти ефективними методами й формами активізації особистісного та групового потенціалу людей похилого віку, залучення їх до всіх сфер життєдіяльності суспільства	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
9.	Забезпечення дотримання прав та свобод осіб похилого віку.	Знати основні права та свободи осіб похилого віку. Вміти налагоджувати конструктивну співпрацю з державними та недержавними інституціями для забезпечення дотримання цих прав та свобод.	Підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
10.	Принципи соціальної роботи з людьми похилого віку.	Знати і вміти дотримуватися основних принципів роботи з людьми похилого віку: «незалежність», «участь», «догляд», «реалізація внутрішнього потенціалу», «гідність».	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
11.	Шляхи реалізації інформаційних, психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних та інших послуг у процесі соціальної роботи з людьми похилого віку.	Володіти технологіями надання різного роду послуг для людей похилого віку; надавати консультації щодо покращення взаємин із соціальним оточенням; сприяти у запобіганні виникненні конфліктів.	Підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
12.	Основні форми соціальної роботи з людьми похилого віку: індивідуальна; групова;	Вміти засосовувати індивідуальну та групові терапії, прийомів самовиховання та самонавчання, проводити тренінг соціальних навичок, бесіди, дискусії тощо.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття,

	організація соціально значущої діяльності, зокрема добродійної.		виконання індивідуальних завдань
13.	Методики та техніки соціальної роботи з людьми похилого віку: техніки спілкування з клієнтами, техніки виконання конкретних соціально-побутових дій, техніки адаптації, психотехніки та інші.	Знати суть і зміст методик та технік соціальної роботи з людьми похилого віку, вміти застосовувати їх у практичній діяльності.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань
14.	Співпраця з громадськими організаціями, фондами, релігійними конфесіями, учнівською та студентською молоддю у ході соціальної роботи з людьми похилого віку.	Знати основні форми співпраці, вміти залучати до соціальної роботи з літніми людьми різного роду організації й фонди.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, виконання індивідуальних завдань

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	0
Практичне заняття	35
Контрольна робота	50
Самостійна робота	10
Індивідуальне заняття	5
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p>Вид контролю – залік.</p> <p>Максимальна оцінка – 100 балів, з них: 35 балів за поточне оцінювання; 50 балів – за контрольну роботу; 10 балів – за самостійну роботу; 5 балів – за індивідуальне завдання.</p> <p>По завершенні теоретичного навчання середнє арифметичне усіх отриманих у 5-бальній шкалі оцінок на практичних заняттях множиться на ваговий коефіцієнт 7, відповідно – максимальний бал за усі отриманні заняття у підсумку може скласти 35 балів.</p>
Вимоги до письмової роботи	Повне та послідовне розкриття питань і завдань роботи.
Практичні заняття	Максимальна оцінка – 50 балів (35+10+5).
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань.

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа, лабораторії, комп'ютери та інше
<p style="text-align: center;">Література: <i>Основна</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Агапова О. Старіти? Немає часу! Методичний посібник для освітньої роботи з людьми літнього віку. Київ, 2014. 120 с. 2. Актуальні питання геронтопсихіатрії : навч. посібник / І. Я. Пінчук, В. В. Чайковська, Л. А. Стаднюк [та ін.]. Тернопіль : Терно-граф, 2010. 432 с. 3. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика: навчальний посібник / за ред. проф. С. О. Сисоевої. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 134 с. 	

4. Герасимович Є. М., Доній Н. Є., Тополь О. В. Соціальна робота зі спеціальними групами клієнтів : навчальний посібник. Чернігів : ЧНТУ, 2015. 153 с.
5. Геронтопсихологія : [навчальний посібник] / Р. Т. Сімко; Міністерство освіти і науки України, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський : Оіюм, 2011. 167 с.
6. Коваленко О. Г. Міжособистісне спілкування осіб похилого віку: психологічні аспекти : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 456 с.
7. Мацкевіч Ю. Р. Соціальна робота з людьми похилого віку : [навчальний посібник] / Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет» Міністерства освіти і науки України. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. 339 с.
8. Соціальна геронтологія : навч. посібн. / укладач Н. М. Коляда. Умань : ФОР Жовтий О. О., 2016. 84 с.
9. Ушакова І. М. Геронтопсихологія : підручник / Міністерство освіти і науки України, Національний університет цивільного захисту України. Харків : ХНАДУ, 2014. 234 с.

Додаткова

10. Аніщенко О. Реалії і перспективи розвитку освіти людей третього віку в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи* : зб. наук. праць. Київ, 2013. Вип. 6. С. 29–34.
11. Балдинюк О. Особливості соціальної роботи з людьми похилого віку. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2018. Вип. 1. С. 12–17.
12. Балогова Б. Ковальчук Ю. (2022). Особливості проблематики старіння в контексті соціальної підтримки людей поважного віку. *Social Work and Education*. 2022. № 9 (3). С. 331–339. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.3.1>
13. Гладченко І. В., Супрун М. О. Опіка та повага до літніх людей як запорука їхнього психічного здоров'я. *Педагогічний вісник*. 2016. № 4 (40). С. 44–47.
14. Житинська М. О. Основні характеристики соціально-педагогічної підтримки життєдіяльності людей похилого віку в умовах територіального центру соціального обслуговування. *Соціальна робота: теорія та практика*. 2017. № 18. С. 44–52.
15. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. URL: <http://ods-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/397/53/PDF>
16. Сабат Н. В., Гошовська М. І. Подолання відчуття самотності людей похилого віку засобами соціальних комунікацій. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 46. С. 198–202.
17. Сабат Н. В., Гошовська М. Феномен самотності в людей похилого віку. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи* : збірник тез доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 19 травня 2022 р. / за ред.

- Г. Й. Михайлишин, І. В. Кулик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ, 2022. С. 100–104.
18. Сабат Н. І., Пундор І. Люди похилого віку як соціальна спільність. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи* : збірник тез доповідей учасників VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 19 травня 2022 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин, І. В. Кулик; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ, 2022. С. 117–120.
19. Сабат Н. В., Чернецька В. Соціально-педагогічна підтримка людей похилого віку: теоретичні засади проблеми. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи* : тези доповідей V Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції, 24 квітня 2020 р. Івано-Франківськ : НАІР, 2020. С. 146–151.
20. Сопко Р. І. Здорове старіння і потреби людей похилого віку в умовах деприваційної бідності. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Серія: соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. Харків, 2018. Вип. 40. С. 115–119.
21. Сопко Р. І. Потреби людей похилого віку в умовах трансформації соціального обслуговування. *Актуальні питання соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців* / ред. І. В. Козубовська, Ф. Ф. Шандор. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. С. 286–301.
22. Сопко Р. І. Потреби людей похилого віку: теоретико-методологічні підходи до дослідження і проблеми реалізації. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Серія : Соціологія. Миколаїв, 2014. Т. 232, Вип. 222. С. 115-119.
23. Сопко Р. І. Система потреб людей похилого віку (специфіка і сутність). *Грані*. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Дніпро. 2016. № 10 (138). С. 86–92.

7. Контактна інформація

Кафедра	кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи м. Івано-Франківськ, вул. Бандери, 1 каб. 802 тел. (0342) 57-00-05 kspsr@pnu.edu.ua
Викладач (і) Гостьові лектори	Сабат Надія Володимирівна

	Викладачі ЗВО України, запрошені за попереднім погодженням
Контактна інформація викладача	+380969424163 nadiya.sabat@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/ Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідують лекції і практичні заняття курсу.
Пропуски занять (відпрацювання)	Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf
Виконання завдань пізніше встановленого терміну	Порядок та організація контролю знань студентів, зокрема, умови пропуску занять (відпрацювання) допуску до підсумкового контролю визначаються Положенням про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.) https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf
Невідповідна поведінка під час занять	Діяти відповідно до Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Нова редакція) (зі змінами,

	<p>накази ректора № 61 від «31» січня 2020 р.; № 361 від 31 липня 2020 р.; № 795 від 31 грудня 2020 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/01/Polozennia-pro-OOP-25_12_2020-1.pdf</p>
Додаткові бали	<p>Студент може отримати додаткові бали згідно «Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/04/isinuvannia_nove2.pdf</p>
Неформальна освіта	<p>Неформальна освіта зараховується згідно Положення про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 819 від 29.11.2019 р.)</p> <p>https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2021/02/neformalna_osvita.pdf</p> <p><i>Рекомендовані платформи:</i> українська освітня платформа Prometheus; безкоштовна освітня платформа Khan Academy; українська студія онлайн-освіти EdEra; онлайн-платформа Coursera.</p>

Викладач

Сабат Н. В.